

Børne- og Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K

WILDERS PLADS 8K
1403 KØBENHAVN K
TELEFON 3269 8888
LIHE@HUMANRIGHTS.DK
MENNESKERET.DK

Sendt pr. e-mail til aarjk@uvm.dk

DOK. NR. 23/00383-2

24. FEBRUAR 2023

HØRINGSSVAR VEDR. UDKAST TIL LOV OM ÆNDRING AF LOV OM DE GYMNASIALE UDDANNELSER (UDVIDELSE AF LOVENS FORMÅLSBESTEMMELSE OG INDFØRELSE AF OBLIGATORISK SEKSUALUNDERVISNING)

Børne- og Undervisningsministeriet har ved e-mail af 30. januar 2023 anmodet om Institut for Menneskerettigheders eventuelle bemærkninger til udkast til lov om ændring af lov om gymnasiale uddannelser (udvidelse af lovens formålsbestemmelse og indførelse af obligatorisk seksualundervisning).

Instituttet finder det overordentligt positivt, at der indføres obligatorisk seksualundervisning på de danske gymnasiale uddannelser (Stx, Hf, Hhx og Htx), idet undervisning og lærerfaciliteret dialog om seksualitet, køn, rettigheder, grænser, normer og samtykke kan bidrage til, at unge indgår i gode og ligeværdige relationer, modvirke uhensigtsmæssige kønsnormer og stereotyper samt forebygge seksuelle krænkelser blandt unge.

Seksual- og sundhedsundervisning og familiekundskab har siden 1970 været obligatorisk i grundskolen indtil 9. klasse, og der har ikke i samme periode været obligatorisk seksualundervisning til elever på ungdomsuddannelsesniveau. Det forekommer paradoksalt, da det netop er i den alder, at mange unge har deres første intime relationer og seksuelle debut,¹ ligesom den seksuelle lavalder i Danmark er 15 år. Det er derfor hensigtsmæssigt, at elever i denne livsfase tilbydes obligatorisk seksualundervisning, der bygger videre på grundskolens

¹ Frisch, M., Moseholm, E., Andersson, M., Andresen, J. B., & Graugaard, C. (2019). Sex i Danmark. Nøgletal fra Projekt SEXUS 2017-2018, s. 172ff og 607-8, tilgængelig her: https://files.projektsexus.dk/2019-10-26_SEXUS-rapport_2017-2018.pdf

obligatoriske sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab. Desuden efterspørger elever på ungdomsuddannelserne også selv seksualundervisning af samme grund (se udkastets side 3).

Den årlige elevtrivselsmåling fra 2021 viser, at 14 procent af eleverne på de gymnasiale uddannelser i varierende grad oplever at blive udsat for uønsket seksuel opmærksomhed fra andre elever eller ansatte (se udkastets side 3). Dette understøtter behovet for seksualundervisning.

Den samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse, der trådte i kraft i 2021, lægger op til en ny forståelse af seksuelle og kønnede relationer med fokus på frivillighed og gensidighed. Obligatorisk seksualundervisning på de gymnasiale uddannelser vil kunne bidrage til at understøtte gensidige seksuelle relationer og ligestilling i seksuelle forhold, samt styrke forebyggelsen af såvel fysiske som digitale krænkelse, både i form af seksualforbrydelser og seksuel og kønnet chikane.

Instituttet har i sin parallelrapport til Kvindekomiteens niende undersøgelse af Danmark anbefalet, at regeringen tager initiativ til at sikre, at danske elever i både grundskolen og på ungdomsuddannelsesniveau sikres relevant undervisning i grundlæggende menneskerettigheder og ligestilling mellem kønnene.²

Det er derfor instituttets opfattelse, at seksualundervisning på de gymnasiale uddannelser udover et vigtigt fokus på sundhed, trivsel og sociale normer bør have et rettighedsbaseret og antidiskriminatorisk udgangspunkt, der kan medvirke til at fremme unges selvbestemmelse i forhold til seksualitet, køn og krop og forebygge forskelsbehandling, særligt på grund af køn, seksuel orientering, kønsidentitet, kønsudtryk og kønskaraktistika.

Instituttet bemærker, at udkastet ikke indeholder en ligestillingsvurdering, hvilket forekommer relevant i forhold til emnet for lovforslaget.

Instituttet har i øvrigt følgende bemærkninger til lovforslaget:

² Institut for Menneskerettigheder, 'Parallel report to CEDAW (2021): 9th Examination of Denmark', 2021, side 9, tilgængelig her: https://www.humanrights.dk/files/media/document/parallel%20cedaw_2021.pdf. Se også komiteens konkluderende betragtninger på undersøgelsen, tilgængeligt her: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N21/061/72/PDF/N2106172.pdf?OpenElement>

UNDERVISNINGSSINDHOLDET BØR VÆRE BREDT OG INKLUDERE LGBT+-PERSONER

Som udkastet til lovforslaget er formuleret, skal den obligatoriske seksualundervisning tilrettelægges, så eleverne opnår viden om og indsigt i seksualområdet og får mulighed for at reflektere herover. Det fremgår desuden af udkastet, at eleverne vil skulle stifte bekendtskab med emner som f.eks. samtykke, grænser, prævention og seksuelt overførte sygdomme i seksualundervisningen. Derudover vil den enkelte institution have frihed til selv at tilrettelægge indsatsen, så den passer til de lokale forhold (udkastets side 6 og 12).

Instituttet finder, at lovudkastet giver en for snæver afgrænsning af området for undervisningen. Det er instituttets opfattelse, at seksualundervisningen også bør adressere kønnede og seksuelle normer i en bredere forstand, for eksempel ved at sikre, at også LGBT+-personers erfaringer og forhold inddrages i undervisningen.

En mangfoldig seksualundervisning, der inkluderer forskellige seksuelle orienteringer og kønsidentiteter, vil kunne bidrage til, at eleverne får fordomsfri viden om forskellige grupper, også selvom de ikke konkret efterspørger det eller selv identificerer sig med disse forskellige grupper. Det vil kunne være med til at forebygge stereotyper, forskelsbehandling og chikane af LGBT+-personer.

Instituttet bemærker, at LGBT+-personer er særligt udsatte for diskrimination, had, chikane og vold på baggrund af deres kønsidentitet og/eller seksualitet både i skolen³ og i samfundet mere generelt.⁴

³ LGBT+ Danmark og lgbt+ ungdom, 'Stop diskrimination i skolen: LGBTQ+ elevs trivsel og vilkår i grundskolen', 2021, tilgængelig her: <https://lgbt.dk/wp-content/uploads/2021/06/Stop-diskrimination-i-skolen-2021.pdf>.

⁴ Greve, J., Østergaard, S. V., Andersen, M., & Thomsen, M. K. (2022). Kortlægning af homo- og biseksuelles samt transpersoners levevilkår og samfundsdeltagelse. VIVE Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, tilgængelig her: <https://www.vive.dk/da/udgivelser/kortlaegning-af-homo-og-biseksuelles-samt-transpersoners-levetilkaar-og-samfundsdeltagelse-18049/>; Algren, M. H., & Laursen, B. (2021). Vold og overgreb i Danmark 2021. Statens Institut for Folkesundhed, SDU, tilgængelig her: <https://www.trm.dk/media/hwshtxx3/vold-og-overgreb-i-danmark-2021-final.pdf>; ALS Research, 'Undersøgelse af udfordringer og stigma i forhold til at have en LGBTI-identitet i Danmark', 2020, tilgængelig her: https://lgbt.dk/wpcontent/uploads/2021/10/udfordringer_og_stigma_i_ft_at_have_lgbti-identitet.pdf; Institut for Menneskerettigheder, 'Had

Instituttet anbefaler derfor, at lovforslaget får en mere præcis og bredere beskrivelse af seksualundervisningens område og indhold, der blandt andet sikrer, at LGBT+-personers erfaringer og perspektiver bliver inkluderet i undervisningen.

Det er oplagt, at en bred og mangfoldig tilrettelæggelse af undervisningen kan sikres gennem det vejledende inspirationsmateriale, som Styrelsen for Undervisning og Kvalitet udarbejder til brug for undervisningen. Seksualundervisningens område og indhold bør imidlertid beskrives klarere i den overordnede lovgivningsramme for undervisningen, idet de enkelte uddannelsesinstitutioner kan få udfordringer med at tilrettelægge en kvalitativt tilfredsstillende indsats. Instituttet anbefaler derfor, at der udvikles en mere detaljeret og præcis rammebeskrivelse.

UNDERVISERKOMPETENCER SKAL STYRKES

Det er et positivt skridt, at der indføres obligatorisk seksualundervisning på gymnasieuddannelserne, og at der samtidig sikres udvikling af nyt inspirationsmateriale til undervisningen. Det er dog instituttets opfattelse, at lovinitiativet mangler at forholde sig til, hvordan undervisere og fagpersoner på de gymnasiale uddannelser sikres de fornødne både faglige og pædagogiske kompetencer til at varetage undervisningen og dialogen med eleverne om de forskellige emner.

Selv om de enkelte uddannelsesinstitutioner, der som nævnt får frihed til selv at tilrettelægge indsatsen tilpasset lokale forhold, vælger at lade eksterne undervisere varetage seksualundervisningen, vil det stadig være relevant, at undervisere og fagpersoner på uddannelserne har en grundlæggende viden om området, idet et chikanefrit miljø og en tryk og åben dialog om seksualitet og digitale krænkelser kan have stor betydning for elevernes generelle trivsel på uddannelserne.

En større evaluering af grundskolens seksualundervisningsindsats fra 2019 viste, at der både er uklarhed om ansvarsfordelingen i forhold til undervisningen og store udfordringer med at få prioriteret sundheds- og seksualundervisningen og familiekundskab i grundskolen. Eleverne pegede blandt andet på, at undervisningen var utilstrækkelig i forhold til emner som rettigheder, normer, mangfoldighed, reproduktion og seksualitet samt seksuel sundhed.⁵ Erfaringerne fra

mod minoriteter. Fortællinger om had i hverdagen', 2022, tilgængelig her: <https://menneskeret.dk/udgivelser/had-mod-minoriteter>.

⁵ Als Research, 'Evaluering af sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab', 2019, tilgængelig her: <https://www.uvm.dk/>

seksualundervisningen i grundskolen viser, at en obligatorisk lovramme om undervisningen ikke er nok til at sikre kvalificeret undervisning på området. Der er også brug for at sikre en tydelig ansvarsfordeling og styrke undervisere og fagpersoners faglige og pædagogiske kompetencer til at varetage undervisningen og dialogen med unge.

Instituttet anbefaler derfor, at regeringen afsætter midler til uddannelse og efteruddannelse i emner som seksualitet, køn, rettigheder, diskrimination, trivsel, seksualpædagogik målrettet undervisere og fagpersoner, der skal varetage undervisningen i seksualundervisning på de gymnasiale uddannelser.

INSPIRATIONSMATERIALET BØR SÆTTE FOKUS PÅ RETTIGHEDER OG LIGESTILLING, SAMTYKKE OG DIGITALE KRÆNKELSER

Instituttet finder det positivt, at Styrelsen for Undervisning og Kvalitet tager initiativ til at udvikle vejledende inspirationsmaterialer til at understøtte den obligatoriske seksualundervisning på de gymnasiale uddannelser.

Som allerede nævnt, mener instituttet, at den obligatoriske seksualundervisning på gymnasierne bør have et rettighedsbaseret og antidiskriminatorisk udgangspunkt. Dette bør afspejles i det vejledende inspirationsmateriale, så undervisningsmaterialerne understøtter unges menneskerettigheder, herunder også styrker deres kendskab til menneskerettighederne, samt styrker ligestillingen mellem kønnene og LGBT+-personers og andre udsatte gruppers rettigheder.

Derudover bemærker instituttet, at der er behov for, at det vejledende inspirationsmateriale sætter fokus på temaerne om samtykke og grænser samt digitale krænkelse.

Med indførelsen af den samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse i Danmark er det særlig vigtigt, at undervisningsmaterialerne styrker unges refleksioner om samtykke og grænser og skærper deres blik for kønnede normer og stereotyper i forbindelse med seksuelle relationer.⁶ Undervisningen om disse emner vil kunne bidrage til at fremme

</media/filer/uvm/aktuelt/pdf-19/190107-als-research-evaluering-af-ssf.pdf>.

⁶ Mastrigt, S et al. (2021): 'Unge stereotype holdninger til voldtægt', Aarhus Universitet og Det Kriminalpræventive Råd, tilgængeligt her: [https://dkr.dk/Media/637741304725141286/Van%20Mastrigt,%20Hartmann%20\(2021\).%20Unge%20stereotype%20holdninger%20til%20voldt%C3%A6gt.pdf](https://dkr.dk/Media/637741304725141286/Van%20Mastrigt,%20Hartmann%20(2021).%20Unge%20stereotype%20holdninger%20til%20voldt%C3%A6gt.pdf)

ligestilling mellem kønnene og modvirke til forskelsbehandling, seksuel chikane og seksuelle overgreb blandt unge.

Hadefulde kommentarer og trusler og chikane online er et alvorligt og stigende problem, der især rammer unge.⁷ Unge er også udsat for digitale krænkelser, når de går på en ungdomsuddannelse. Der har også været en række sager om seksuelle krænkelser via internettet blandt unge, herunder den såkaldte 'Umbrella-sag'.⁸ Der er behov for at styrke unges digitale dannelse og forståelse af digitale krænkelser, hvilket vil være et oplagt emne i seksualundervisningen på ungdomsuddannelser.

Instituttet anbefaler derfor, at rettigheds- og ligestillingsperspektiverne skrives ind i det vejledende inspirationsmateriale fra Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, og at digitale krænkelser indgår som et selvstændigt fokusområde.

KRAVET OM OBLIGATORISK SEKSUALUNDERVISNING BØR OGSÅ OMFATTE ERHVERVSUDDANNELSERNE

Erhvervsuddannelserne (Eud/Eux) udgør sammen med de gymnasiale uddannelser de to største spor af ungdomsuddannelser i Danmark. En stor del af de unge, som ikke tager en gymnasial uddannelse, går på erhvervsuddannelserne. Instituttet anbefaler derfor, at regeringen tager initiativ til at indføre obligatorisk seksualundervisning på erhvervsuddannelserne.

Instituttet har tidligere sat fokus på, at der er store udfordringer med seksuel chikane, sexismen og kønsstereotype opfattelser på erhvervsuddannelserne og i de erhverv, som erhvervsuddannelserne uddanner til.⁹ Derudover viser trivselsmålinger fra 2021, at der er

⁷ Institut for Menneskerettigheder, 'Hadefulde ytringer på Facebook', 2017, tilgængelig her: <https://menneskeret.dk/udgivelser/hadefulde-ytringer-paa-facebook>; Institut for Menneskerettigheder, 'Den offentlige debat på Facebook. En undersøgelse af danskernes debatadfærd', 2022, tilgængelig her: <https://menneskeret.dk/udgivelser/offentlige-debat-paa-facebook-undersogelse-danskernes-debatadfaerd>.

⁸ Se hertil blandt andre UfR 2019.1232 H.

⁹ Institut for Menneskerettigheder, 'Skæv kønsfordeling på erhvervsuddannelserne skaber frafald og mistro blandt elever', 2020, tilgængelig her: <https://menneskeret.dk/nyheder/skaev-koensfordeling-paa-erhvervsuddannelserne-skaber-fracald-mistro-blandt-elever>; Institut for Menneskerettigheder, 'Hver femte elev i hotel- og restaurationsbranchen udsat for sexchikane', 2019,

problemer med seksuel chikane på erhvervsskolerne, særligt rettet mod yngre kvinder.¹⁰

Det er instituttets vurdering, at eleverne på erhvervsuddannelserne har mindst lige så stort behov for seksualundervisning som eleverne på gymnasierne. Instituttet vil samtidig anbefale, at regeringen tager tilsvarende initiativer til at sikre obligatorisk seksualundervisning på den Forberedende Grunduddannelse (FGU) og på Ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov (STU).

Med venlig hilsen

Morten Emmerik Wøldike

TEAMLEDER

tilgængelig her: <https://menneskeret.dk/nyheder/hver-femte-elev-hotel-restaurationsbranchen-udsat-sexchikane>.

¹⁰ Børne- og Undervisningsministeriets uddannelsesstatistik om elevtrivsel. Tilgængelig her: <https://uddannelsesstatistik.dk/Pages/Topics/28.aspx>.